

Handläggare
Karin Söderling
Telefon: 08 508 30121

Till
KN 2014-09-23

Revidering av Vision 2030 - ett Stockholm i världsklass,

remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

1. Kyrkogårdsnämnden överlämnar detta utlåtande som svar på remissen
2. Paragrafen begärs omedelbart justerad.

Mats Larsson
Förvaltningschef

Sammanfattning

Kyrkogårdsnämnden har av kommunstyrelsen fått en revidering av "Vision 2030 – ett Stockholm i världsklass" på remiss. Visionen har reviderats utifrån nya planeringsförutsättningar och ny omvärldsanalys. Visionen utgår från ett planeringsscenario där det byggs 140 000 nya bostäder fram till 2030 och att staden då har 1,1 miljoner invånare.

Visionen är indelad i tre övergripande rubriker eller fokusområden: *Stockholmarnas stad -Innovativ och växande- Mångsidig och upplevelserik*. Visionen ska vara vägledande för stadens arbete med budget och verksamhetsplaner

Förvaltningen är i huvudsak positiv till att det sker en revision av vision 2030 och vill särskilt lyfta fram frågan om hur visionen kommuniceras, exempelvis kan begreppet "världsklass" behöva konkretiseras och tydliggöras.

Förvaltningen efterlyser även en tydligare demografisk genomlysning. Antalet äldre ökar igen efter 2020 och i slutändan även behovet av begravningservice och begravningsplatser.

Förvaltningen anser vidare att tillgänglighetsfrågorna inte tas upp tillräckligt i den reviderade Vision 2030.

Förvaltningen vill också tydliggöra att begravningsplatserna inte bara är en viktig samhällsservice som det måste finnas en långsiktig planering för. Erfarenhetsmässigt är stadens gröna rum, och där ingår även begravningsplatser och kyrkogårdar, viktiga miljöer med stora upplevelsevärden.

Förvaltningen efterfrågar också att visionen lyfter fram värdet av vårdade kulturmiljöer och god arkitektur. Förvaltningen vill i sammanhanget särskilt lyfta fram Skogskyrkogården som stadens enda UNESCO-världsarv och ett viktigt besöksmål i Stockholm.

Förvaltningen pekar också på konflikten med allt större konkurrens om marken i Stockholm. Det är viktigt att även reservera mark för samhällsservice och inte bara bostadsbebyggelse. Exempelvis måste Järva begravningsplats byggas för att klara framtida behov.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom förvaltningschefens stab och behandlats i förvaltningsgrupp 2014-09-16.

Bakgrund

Kommunstyrelsen (KS) har gjort en revidering av stadens Vision 2030 – ett Stockholm i världsklass. Visionen har remitterats till samtliga stadens nämnder och bolag för yttrande. Remisstiden går ut den 10 september 2014. Eftersom kyrkogårdsnämndens sammanträde ligger efter detta datum har nämnden medgetts förlängd remisstid.

Remissen i kort sammanfattning

Varför en revidering?

Stadens Vision 2030, som togs fram under 2006 och 2007 har genomgått en revidering, främst utifrån att olika omvärldsfaktorer förändrats och att tillväxtscenariot har ändrats. Tidigare prognos om 1 miljon invånare i Stockholm år 2030 kommer troligtvis att uppnås redan 2020 och stadens invånarantal beräknas år 2030 uppgå till 1,1 miljoner, dvs ca 22% fler invånare jämfört med idag. Under

perioden beräknas 140 000 nya bostäder produceras. Det betyder att det totala antalet bostäder i Stockholm därmed ökas med ca 30% jämfört med idag.

Scenariot kommer att ställa stora krav på samhällsplaneringen bland annat avseende service och infrastruktur. Samtidigt är det viktigt att väsentliga värden och kvaliteter för stockholmarna förstärks och utvecklas.

Visionen har tagits fram i samråd med bland annat länsstyrelsen och olika referensgrupper med representation från stadens förvaltningar och bolag (dock inte från kyrkogårdsförvaltningen, red:s anm.).

Genomförande av Vision 2030

Precis som tidigare ska kommunstyrelsen beakta visionen vid upprättande av förslag till budget och samtliga nämnder ska utgå från visionen i sin verksamhetsplanering och vid framtagande av strategiska planer och program.

Kommunstyrelsen ska också utarbeta en kommunikationsplan och genomföra kommunikationsinsatser för Ett Stockholm i världsklass - Vision Stockholm 2030.

Uppföljning av Ett Stockholm i världsklass - Vision Stockholm 2030 ska ske inom ramen för det integrerade systemet för ledning och uppföljning av stadens ekonomi och verksamhet (ILS).

Korts sammanfattning av visionens olika delar

Visionen är indelad i tre övergripande rubriker eller fokusområden:

- *Stockholmarnas stad*
- *Innovativ och växande*
- *Mångsidig och upplevelserik*

Varje fokusområde är i sig uppdelat i flera underrubriker och mer vägledning och underlag kring varje fokusområde finns i remissunderlaget som går att ladda hem

<http://www.stockholm.se/OmStockholm/Vision-2030>

I remissunderlaget redovisas också textavsnitt från den tidigare visionen parallellt med förslag till nya skrivningar.

Stockholmarnas stad

Fokusområdet är indelat i fyra underområden

- Delaktiga och trygga
- Service av högsta kvalitet
- Utbildning i världsklass
- En stad av mångfald – en sammanhållen stad.

Som kommentar till fokusområdena betonas att:

”Stockholmarna är stolta över sin stad och vill vara delaktiga i stadens utveckling. Att Stockholm växer uppfattas i huvudsak som positivt, men för att klara den utbyggnadstakt som krävs, till exempel när det gäller nya bostäder, behöver förtroendet för politiker och tjänstemän vara starkt. Dialogen med stockholmarna behöver utvecklas för att underlätta en positiv utveckling av staden.

Brukarundersökningar visar att det finns en stor nöjdhet med den erbjudna samhällsservicen, men en ökad individualisering och höjd kunskapsnivå bland invånarna driver succesivt upp förväntningarna. Medarbetarnas bemötande och en stor lyhördhet för individernas olika behov är en förutsättning för att behålla förtroendet. Samtidigt är det viktigt att medarbetarna ges möjligheter till inflytande, delaktighet och utveckling av nya innovativa arbetssätt som tar tillvara den nya teknikens möjligheter, och en ständig kvalitetsförbättring.

Kompetensförsörjningsfrågor kommer alltmer i centrum. Konkurrensen om arbetskraft kommer med stor sannolikhet att öka på Stockholms arbetsmarknad. Att attrahera och behålla rätt kompetens är en framtidsfråga för stadens som arbetsgivare, liksom för all verksamhet finansierad av staden. En ny syn på vård- och serviceyrken är avgörande liksom ett starkt ledarskap. Likaså är det viktigt att höja statusen för de pedagogiska yrkena där rekryteringsbehovet är mycket stort.

(---)

I ett internationellt perspektiv betraktas Stockholm som en trygg, tolerant och öppen stad, samtidigt efterlyser stockholmarna en mer sammanhållen stad med närhet till service och trivsel i stadens alla delar. Att Stockholm nu genomför en stark och snabb utbyggnad av bostäder och kommunikationer ger stora möjligheter till att påverka utvecklingen i stadens alla delar och göra det möjligt för människor med olika bakgrund att mötas. En fysiskt sammanhållen stad ger bättre förutsättningar för en socialt sammanhållen stad.”

Innovativ och växande

Fokusområdet är indelat i fyra underområden:

- Centrum i en stark och växande region
- Unika möjligheter till arbete och utbildning
- En världsledande kunskapsregion
- Företagande i världsklass

Kommentarer till fokusområdet handlar bland annat om:

”Ett större och tätare Stockholm förstärker de kvaliteter som många människor vill ha och som gör att folk söker sig till regionen.(---)

Stockholm har Sveriges största och mest välfungerande arbetsmarknad. Trots det finns en betydande matchningsproblematik. Redan idag finns en uttalad brist på vissa specialistkompetenser och prognoserna pekar på en generell brist på högutbildade inom ett antal år. Samtidigt står många utanför arbetsmarknaden. Utbildning kommer att bli allt viktigare i framtiden och det är viktigt att fler fullföljer sin gymnasieutbildning. En tydlig svaghet på arbetsmarknaden är att utrikesföddas kompetens inte i tillräcklig omfattning tas till vara. Snabbare integrering av nyanlända och en bättre språkundervisning är viktiga insatser.

(---)

Mångsidig och upplevelserik

Fokusområdet är indelat i fyra underområden:

- Levande stad
- Ett välfungerande transportsystem
- En ekologisk hållbar stad
- Världsberömd upplevelsestad

Kommentarer kring fokusområdet handlar bland annat om:

”När staden ökar takten i bostadsbyggandet kommer det att innebära att stadsmiljöerna i stora delar av staden förändras och förtätas. Det kommer att kräva en löpande och strukturerad dialog med Stockholmare om varför det byggs och hur det bäst bör göras för att skapa hög livskvalitet för boende, en god stadsmiljö och en hållbar stadsutveckling.

Det finns en stor samstämmighet om att Stockholm bör värna de kvaliteter som finns idag och arbeta för en levande stad även utanför den centrala staden. Det är viktigt att sträva efter stadsdelar med blandade funktioner som boende, arbetsplatser, skolor, handel och service. Då blir stadsdelarna trygga och levande. En stor utmaning i den växande staden är också att via god planering säkra tillgången till kommunalt finansierad service liksom behovet av trivsamma offentliga miljöer såsom parker, grönområden och idrottsytor.”

(---)

Staden har antagit ett mycket ambitiöst mål om att vara fossilbränslefritt år 2050. För att klara av detta behövs en mängd åtgärder och ett aktivt samarbete mellan privata och offentliga aktörer i Stockholmsregionen samt stockholmarna.

(---)

Stockholms positionering i världen blir allt starkare och antalet internationella besökare ökar. Evenemang och konferenser har stor

betydelse för utvecklingen genom att stimulera ekonomin och marknadsföra regionen”. (---).

Utmaningar

I Vision 2030 redovisas också ett antal utmaningar som stadens ställs inför, dessa kan kort sammanfattas med:

- Konkurrens från andra städer på den globala marknaden
- Stockholmarnas behov och förväntningar på offentlig service förändras
- Konflikter mellan fler människor, mer bebyggelse och infrastruktur i förhållande till god livsmiljö och minskad klimatpåverkan.
- Finansiering av framför allt dyrbara infrastrukturlösningar
- Att få en positiv utveckling i alla delar av staden.

Hela remissmaterialet finns samlat på

<http://www.stockholm.se/vision2030>

och biläggs inte i detta yttrande.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är positiv till att det pågår en revidering av visionen men beklagar samtidigt att förvaltningen inte bjudits in till den dialog som förekommit under framtagandet av visionen.

Förvaltningen har valt att avgränsa svar på remissen till att kommentera de delar som direkt eller indirekt berör begravningsverksamheten.

Generella synpunkter, ex hur ska visionen kommuniceras?

Visionen kan upplevas ha sitt fokus kring tillväxtfrågorna och vad detta innebär för samhällsplaneringen. För att möta framtida behov inom nämndens ansvarsområde har flera viktiga investeringar genomförts under senaste åren: Nya krematoriet på Skogskyrkogården, ny bisättningslokal (kylhus) på Norra begravningsplatsen, pågående utbyggnad av Bromma Kyrkogård samt fortsatt planering av en ny begravningsplats på Järvafältet.

Medarbetarundersökningar visar dock att Kyrkogårdsförvaltningens personal, såväl chefer som medarbetare, har haft svårt att förstå hur nuvarande Vision 2030 påverkar deras vardag.

Även begreppet ”världsklass” kan i vissa sammanhang upplevas som provocerande och behöver dessutom konkretiseras och tydliggöras.

Nämnden bedriver en ytterst känslig verksamhet i omhändertagandet av avlidna. Ett exempel var allmänhetens reaktion på skyltning av utbyggnaden av Bromma kyrkogård. Förvaltningen skyltade enligt stadens anvisningar att *"här bygger vi en kyrkogård i världsklass"* vilket många upplevde som stötande varför skyltningen ändrades. Det är därför bra att det tas fram en ny kommunikationsplan för visionen. En idé är att det i kommunikationen tas fram mer konkreta exempel hur visionen omsätts i praktiken.

Antalet äldre ökar igen efter 2020 - tydligare demografisk genomlysning efterlyses

I remissmaterialet görs en del demografiska analyser som i första hand fokuserar kring tillväxt, inflyttning, bakgrund, utbildning, mm. Förvaltningen saknar en genomgripande analys i underlaget som handlar om hur befolkningsstrukturen utvecklas fram till 2030. Exempelvis ökar antalet personer över 80 år igen efter 2020 och detta måste ge effekter på behovet av äldreomsorg och i förlängningen även behovet av begravningservice, gravmark och begravningsplatser.

Mångfaldsperspektiv, tillgänglighet m m

Mångfaldsperspektivet skymtar fram i vissa delar av visionen men då i huvudsak kring integrationen av personer med icke-svensk bakgrund. Det behövs tydliggöras att mångfald kan handla om att minoriteters behov måste tillgodoses och diskriminerande behandling motverkas.

Stadens begravningsplatser präglas därför av en stor variation av gravskick, gravplatser och anpassningar till olika begravnings seder mm. Så långt det är fysiskt möjligt anpassas stadens kapell till ceremonier enligt olika trosinriktningar och så kallade borgerliga förrättningar. Nämnden skall också tillhandahålla särskilda gravplatser för dem som inte tillhör något kristet trossamfund. Exempel på grupper som förvaltningen utvecklat olika former för gravsättning för är muslimer, romerska katoliker, bahaier, mandéer, hinduer, sikher samt grekisk- och ryskortodoxa trosbekännare liksom buddhister. Nämnden har också en god dialog med Judiska församlingen i Stockholm som bedriver enskild begravningsverksamhet.

Förvaltningen anser att tillgänglighetsfrågorna inte lyfts fram tillräckligt i den reviderade Vision 2030. Kommunfullmäktige antog

i juni 2011 ”Program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning” som är baserat på FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I nuvarande vision nämns att ”...*Stockholm är världens mest tillgängliga stad. Detta är en del av Stockholms varumärke*”. Liknande skrivningar finns dock inte med i den reviderade versionen.

Tillgänglighetsanpassningar på våra begravningsplatser görs i samverkan med nämndens råd för funktionshinderfrågor där en gemensamt framtagna åtgärdslista är vägledande för prioriterade åtgärder. Det kan handla om upprustning av toaletter, förtätning av sittplatser, översyn av väghinder samt målning av trappnosar etc. Tillgänglighet handlar också om förbättrad information via hemsida, kundtjänst och andra kanaler. "Hitta-graven" webbplatsen är en mycket välbesökt sökfunktion och den utgör en service som ska öka tillgängligheten för besökaren.

Ett annat eftersatt område är också att kompetens kring genus och HBTQ frågor bör lyftas bland medarbetarna.

Begravningsplatserna, viktig samhällsservice men även attraktiva offentliga grönskulpturer och parkrum

Visionen talar mycket vagt om värdet av tillgängliga parkrum och grönskulpturer, istället talas en del av värdet av stadens vattenrum och kajer. Erfarenhetsmässigt är stadens gröna rum, och där ingår även begravningsplatser och kyrkogårdar, viktiga miljöer med stora upplevelsevärden.

Viktigt besöksmål: Skogskyrkogården ett UNESCO-världsarv. Kulturmiljöer och arkitektur viktiga värden som måste vårdas och utvecklas med känslighet

Skogskyrkogården i södra Stockholm upptogs 1994 på UNESCO:s lista över världsarv. Det är ett grannliga åtagande att förvalta detta levande kulturarv för kommande generationer. I och med världsarvsstatusen växte även betydelsen av begravningsplatsen som med sin unika arkitektur och helgjutna landskapsmiljöer är ett mycket viktigt besöksmål inte bara för stockholmare utan även för besökare från hela världen.

Kyrkogårdarna och begravningsplatserna utgör viktiga delar av stadens värdefulla kulturarv. Värdet av stadens kulturmiljöer kan inte underskattas.

Visionen lyfter fram Stockholm som evenemangsstad men inte i lika hög grad dess kulturmiljövärden och den arkitektoniska pärla som staden är. Dess till stora delar enhetliga skala som inte förtar intrycket av vattenrummen, dess ofta omsorgsfullt gestaltade stadsmiljöer, närheten till grönstrukturer, som Gärdet, Djurgården, Nackareservatet, Nationalstadsparken och flera naturreservat.

Det bör också tydliggöras i visionen att arkitekturen och kulturmiljöerna ska vårdas och att nya tillägg ska göras med stor känslighet. Ett gott exempel är exempelvis Skogskyrkogårdens nya krematorium. Byggnaden begåvades med Sveriges finaste arkitekturpris 2013, Kasper Salin priset. Inom kulturreseptatet Järva friområde planeras för en ny begravningsplats som tar hänsyn till befintliga kulturmiljöer och landskapsvärden. Planeringen är ett resultat av en allmän arkitekttävling.

Konkurrens om marken – viktigt att bygga även för samhällsservice- Järva begravningsplats för framtida behov.

Visionen talar om flera utmaningar men konflikten om tillgång till byggbar mark mellan bostäder och annan samhällsservice beskrivs inte lika tydligt. Som ett led i långsiktig planering, ökad tillgänglighet och för att tillmötesgå efterfrågan på en mångfald av gravskick och gravmönster har kyrkogårdsförvaltningen under många år planerat för en ny begravningsplats i nordvästra Stockholm. Planerna har ändrats och anpassats utifrån andra behov och nu senast utifrån krav på mera byggbar mark för bostäder.

Bilaga: Förslag till reviderad Vision för Stockholm år 2030